

Маматова Кыйбаткан Бургобаевнанын “Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун жалпы маселелери” деп аталган I3.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына **расмий**

п и к и р .

Диссертациялык иш Ж.Баласагын атындагы КУУнун филологиялык билим берүүнүн технологиялары кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи – Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин филологиялык билим берүүнүн технологиялары кафедрасынын профессору, педпгогика илимдеринин доктору Чыманов Женишбек Арыпович.

Илимий изилдөө: киришүүдөн, үч глава жана алардын корутундуларынан, жалпы корутунду жана пайдаланылган адабияттардын тизмесинен (176) жана тиркемелерден турат. Жалпы көлөмү – 198 бет, анын ичинен диссертациянын тексти – 160 бет.

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу.

Кыргызстан - көп улуттуу мамлекет. Өлкөбүздө жалпы мектептик билим берүү негизинен кыргыз, орус, өзбек жана тажик тилдеринде жүргүзүлөт. Ал эми жогорку окуу жайларда окутуу мамлекеттик тил менен катар официалдуу тил катары орус тилинде да жүргүзүлүп, тигил же бул мамлекеттер менен биргеликте ишмердүүлүгүн жүргүзгөн билим берүү мекмелеринде кээ бир тидердин тереңделип окулуусуна мүмкүнчүлүктөр тузүлгөн. Окуу тилинин ар түрдүүлүгүнө карабай жогорку билим берүүгө чейинки жана андан кийинки билим берүү мекемелери Кыргыз Республикасынын тиешелүү ченемдик документтеринин негизинде кыргыз тилин мамлекеттик тил катары милдеттүү окушат. Ал эми, Кыргыз Республикасында 2014-2020-жылдары мамлекеттик тилди өнүктүрүүнүн жана тил саясатын өркүндөтүүнүн “Улуттук Программасына” (2014) таянсак, жакынкы жылдарда Республикабыздын бардык жарандары кыргыз тилин билүү деңгээлдери боюнча тиешелүү кызматтарда иштөө жактары аныкталган. Тил саясатындагы учурдагы документтердин талаптары боюнча эмгектердин аздыгы изилдөөнүн актуалдуулугун белгилейт.

Ушул учурга чейин кыргыз тилин бөтөн тил катары окутуу методикасы деп аталган илимдин тармагы кыргыз тилин экинчи тил катары окутуу технологияларына абдан муктаж болуп турган чак. Бул Маматова Кыйбаткан Бургобаевнанын диссертациялык ишинин темасынын актуалдуулугун

ачыктаган бир жагдай болсо, Жогорку билим берүүнүн мамлекеттик стандарттарындагы тилди өздөштүрүүгө болгон жаңы талаптардын коюлушу жана ал талаптарды ишке ашырууда жогорку окуу жайларда окуу-методикалык ресурстарды түзүү боюнча тажрыйбалардын эми калыптанып жаткандыгы, жаңы талаптардын негизиндеги окуу китептеринин дээрлик жоктугу актуалдуулуктун дагы бир негизи болуп саналат.

2. Илимий изилдөөнүн жыйынтыктарынын далилдүүлүгү.

– көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун азыркы талаптарга ылайык дидактикалык принциптеринин аныкталышында;

– кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун лингвистикалык маселелери чечмеленип, аны англис жана орус тилдери менен салыштырып окутуунун интерактивдүү ык-жолдорунун сунуш кылынышында;

– кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун методикасынын азыркы илимий-методикалык жетишкендиктерге таянып иштелип чыгышында.

3. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы:

– көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун азыркы талаптарга ылайык дидактикалык принциптеринин аныкталышында;

– көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун лингвистикалык маселелери чечмеленип, кыргыз тилин англис жана орус тилдери менен салыштырып окутуунун интерактивдүү ык-жолдорунун сунуш кылынышында;

– кыргыз тилин экинчи тил катары көп тилде билим берүү шартында окутуунун методикасынын азыркы илимий-методикалык жетишкендиктерге таянып иштелип чыгышында.

4. Диссертациялык иштин негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү.

1. Кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун методикасы боюнча чет элдик, ата мекендик окумуштуулардын теориялык-методологиялык, педагогикалык, лингвистикалык эмгектерине, окуу-нормативдик документтерди талдоо, жалпылаштыруу менен өркүндөтүүнүн багыттарын аныктагандыгы.
2. Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин жогорку окуу жайларында экинчи тил катары окутуунун абалын талдап, студенттердин кыргыз тилиндеги коммуникативдик, этномаданий, тилдик компетенттүүлүктөрүнүн калыптануу жолдоруна талдоо жүргүзгөндүгү.
3. Кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун көп тилде билим берүү шартында дидактикалык принциптерин аныктагандыгы.

4. Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун интерактивдүү методдорун, формаларын, ык-жолдорун жана натыйжалуу каражаттарын аныктагандыгы.
5. Иштелип чыккан методиканын жыйынтыктарынын натыйжалуулугун педагогикалык эксперименттен, текшерүүлөрдөн өткөргөндүгү, практикалык сунуштарды бергендиги.
6. Эмгектин көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары жогорку окуу жайларда окутуу боюнча илимий-усулдук сунуштардын, корутундулардын ишенимдүүлүгү, далилдүүлүгү, жеткиликтүүлүгү жана мазмунду практикада колдонууга жардам бергендиги.

5. Диссертациялык иштин жыйынтыктарынын практикалык баалуулугу.

- Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар, конкреттүү методикалык сунуштар кыргыз тилин жогорку окуу жайларда экинчи тил катары окутуу сапатын өркүндөтөт.
- Сабак процессинин натыйжалуулугун арттырууга, окуу китептеринин сапатын жакшыртууга бир катар керектүү материалдарды берет.
- Изилдөөнүн негизинде чыгарылган тыянактар, сунуштар, иштелмелер филологиялык билим берүү багытындагы бакалавр жана магистрант студенттердин квалификациялык иштерин жазууда көмөк берет.

6. Иштин жыйынтыктарынын теориялык баалуулугу.

- Илимий изилдөөнүн жогорку билим берүү системасында пайдаланууга ыңгайлуулугу.
- Жогорку билим берүү системасында тилдерди окутууда база боло тургандыгы.

7. Диссертациянын адистиги.

Изилдөөдөгү илимий-теориялык, методикалык анализдердин жыйынтыктарына таянуу менен **Маматова Кыйбаткан Бургобаевнанын “Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун жалпы маселелери”** деп аталган **13.00.02** - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы **13.00.02** – адистигине туура келет.

8. Диссертациянын негизги жыйынтыктары.

Эмгектин негизги жыйынтыктары чет өлкөдө жарыяланган 3, Кыргыз Республикасында басылган 12, жалпы 15 илимий-усулдук макалаларда чагылдырылган жана алардын баары диссертациянын мазмуну менен байланыштуу.

Автореферат негизинен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган максаттарына жана милдеттерине дал келет, бири-бири менен шайкеш түзүлгөн, кыргыз, орус, англис тилдериндеги резюмеси бар.

Маматова Кыйбаткан Бургобаевнанын диссертациялык изилдөөсү теориялык жаңылыгы жана практикалык мааниси боюнчаөз алдынча аткарылган, жоболору жана корутундулары көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин жогорку окуу жайларда экинчи тил катары окутууга арналган, кыргыз тилин окутуу методикасы илимине салым кошкон, бүткөрүлгөн эмгек болуп саналат.

9. Диссертациялык иш боюнча сын-пикир, сунуштар.

Диссертациялык иште кездешкен айрым мүчүлүштүктөр төмөнкүлөр менен байланыштуу:

1. Эмгек “Кыргызтест” мамлекеттик мекемесинин кыргыз тилине коюлган талаптарынын конкреттүү деңгээлинин негизинде аткарылса мазмуну артмак. Анткени кыргыз тилин биринчи тил катары да, экинчи тил катары окутуу да мындан ары бул талаптардын негизинде жүргүзүлөрү мамлекеттик ченемдик документтерде белгиленген.
2. Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутууда экинчи тилди окутуудагы эл аралык тажрыйбаларга кенирээк басым жасоо мазмунду арттырмак.

Жогорку сунуштар бул багыттагы илимий изилдөөлөр эми гана колго алынып жаткандыктан диссертациянын жалпы илимий деңгээлине олуттуу таасир тийгизбейт.

10. Жалпы тыянак.

Маматова Кыйбаткан Бургобаевнанын ишин педагоги ка анын ичинде окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы адистигине негиздүү салым кошкон эмгек катары эсептөөгө болот.

Мазмуну, илимий-методикалык сапаты боюнча изденүүчүнүн “**Көп тилде билим берүү шартында кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун жалпы маселелери**” деп аталган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялык комиссиясынын педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасына коюлган талаптарына жооп берет.

Маматова Кыйбаткан Бургобаевна 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

ОшМУнун Каугалымдердин билимин өркүндөтүү институтунун директору,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Джороев Ташболот Абдыхайымович

Дата поступления
отзыва в ДС Д. 13. 18. 580
13. 04. 2019г.
У. Уср Дс : Ош Аксербаск ДК.

